

עבודה זרה פרק שני 26 פת נכרי

תוספתא עבודה זרה (צוקרמאנדל) ד, ח

הכבשין והשלקות של גויים שזרכן לתת בהן יין וחומץ וחרס הדרייני איסורין איסור הנאה

תוספתא עבודה זרה (צוקרמאנדל) ד, יא

פת שאפה גוי שלא במעמד ישר' וגבינה שהעמידה גוי שלא במעמד ישר' אסורה פת שאפה ישר' אף על פי שהגוי לשה וגבינה שהעמידה ישר' אף על פי שהגוי עובדה הרי זו מותרת ישר' יושב בסוף עדרו והגוי חולב ומביא לו ואינו חושש

ירושלמי עבודה זרה ב, ח

פיתן

רבי יעקב בר אחא בשם רבי יונתן פת מהלכות של עימעום היא

<א"ר יוסה קשייתה קומי רבי יעקב בר אחא מהו מהלכות של עימעום>

כך אני אומר מקום שפת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת נכרים אסורה ועימעמו עליה והתירוה. או מקום שאין פת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת נכרים מותרת ועימעמו עליה ואסרוה.

אמר רבי מנא וכי יש עימעום לאיסור

ופת לא כתבשילי נכרים הוא

כך אנו אומרים מקום שאין תבשילי ישראל מצוין בדין הוא שיהו תבשילי נכרים מותרים.

אלא כיני מקום שאין פת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת נכרים אסורה ועימעמו עליה והתירוה [דף טז עמוד א] **מפני חיי נפש.**

רבנן דקיסרין בשם רבי יעקב בר אחא **כדברי מי שהוא מתיר ובלבד מן הפלטר ולא עבדין כן.**

ספר החילוקים בין בני מזרח ומערב סימן ל

א"מ אוסרין פת שאפה גוי, ואוכלין פת גוי ובלבד שיהא ישראל משליך עץ בתנור, ובני א"י אוסרין >אותה בעץ, שהעץ לא אוסר ולא מתיר, **אימתי התירוהו? במקום שאין דבר לאכול, ועשה יום או יומים שלא אכל כלום, התירוהו לו מפני חיי נפש, כדי קיום נפשו, ובלבד מן הפלטר שלא נכנס בשר בחנותו מימיו, ואף על פי שהרי הוא כתבשיל.**<

חדושי הרמב"ן עבודה זרה לה, ב

מה ראו חכמים לאוסרה משום חתנות.

מדקאמרין יצא רבי לשדה והביא (נ"א, ומצא) גוי אחד לפניו פת פורני משמע ודאי דלאו מעיסתו דרבי הות ולא באפיה לשה ועירבה, ואעפ"כ לא אסרוה אלא משום חתנות ולא משום גיעולי גויים, **וטעמא דמילתא דאפילו נלוש בחמין נותן טעם לפגם הוא ומותר, ואי משום קדירה בת יומא לא חיישינן,**

והביא ר"ת ז"ל ראייה לדבר זה ממאי דאמרין לקמן (ל"ח ב') בכוספן של גויים דאפי' הוחמו חמין ביורה גדולה שרו דנותן טעם לפגם הוא **ולא חיישינן לבת יומא**, ובשלהי מכילתין (ע"ה ב') הלוקח כלי תשמיש מן הגויים וכולן שנשתמש בהם עד שלא געל עד שלא לבן תני חדא אסור ותניא אידך מותר דנטל"פ הוא ומותר **ולא חיישינן לבת יומא, וליכא למימר בששיהן, דא"כ הו"ל למיתני הכי ולא ליתני סתמא מותר**, ועוד אי ס"ד איכא למימר הכי לוקמינהו תרוייהו כמ"ד נטל"פ מותר דהלכתא כוותיה ומאן דתני אסור בשלא שיהא ומשום חשש בת יומא, אלא ודאי ליכא למימר הכי, ושמתין נמי מוכחא דקאמרין דשמן של גויים מותר משום נטל"פ ולא חיישינן לבת יומא, ולא מצית למימר דשמן פוגם הוא אפילו בבת יומא, דא"כ לא הוה אסור תנא דמתניי משום זליפת כלים דהא שרי בדבש וכדבעינא למכתב קמן, ולקמן נמי אמרין גבי משחא שליקא אי משום גיעולי גויים נטל"פ הוא **אלמא סתם כליהן של גויים אינן בחזקת בני יומן, וה"נ אמרינן בכלה**

מכילתין בכל שהוא נאכל כמות שהוא חי דמותו ולא חיישינן לגיעוליהן והיינו משום דלא חיישינן לקדירה בת יומא.

ונוכל לחלוק ולומר דחוששין לבת יומא בשל גוים אלא שאלו כולן פגומין הן אפילו בבת יומא או בשעשאוּם בפנינו, ומה שהתירו דבש מפני שאין מעמידין אותו אלא בכלים חדשים, ואין זה עולה כהוגן שהרי הוזכרו מהן הרבה בגמ' להיתר כגון פת ושמן וקפריסין וקפליטאות וחמין וכוספן ואהיני, והיאך נאמר בכל הנזכר בגמ' שיהו נפגמין בכל בליעת איסורין שלהם, ושאר הדברים שלא הוזכרו נחוש לכלים בני יומן שיהו לשבת, דודאי הא דתניא לקמן קפריסין וקפליטאות וכו' כשעשאוּם בבתיהן הן כדתניי שלהם וכן אהיני דארמאי מדלא קתני בכולה אין בהם משום בישולי גוים, ודומיא דשמן דקתני בסיפא, וכן כוספן וטרית ומורייס וציר נחוש לזליפת כלים דמליח כרותח הוא, אלא ודאי אין חוששין לעולם לבת יומא.

וטעמא דמילתא משום דהוּו ספיקי טובא, ספק נשתמשו בקדירה זו היום ספק לא נשתמשו ואת"ל באיסור שמא אין בזה נו"ט או שמא טעם לפגם הוא מעיקרו, וכיון דהוּו ספיקי טובא שרו ליה כדאמרינן בתרי ספיקי בכתובות פ"ק, ושמעתי שרש"י ז"ל כתב כן בתשובותיו דליכא בפת משום גיעולי גויים, והביא ראייה ממה שאמרו בפסחים (מ' א') הקמחים ובצקות של גוים אדם ממלא כריסו מהם, ועוד דגרסינן התם חנות של ישראל ופועלי גוים נכנסין לשם חמץ שנמצא שם אחר הפסח מותר באכילה, ותנן נמי התם ישראל שהלוה את הגוי על חמצו וכו' מותר, וקתני נמי החמץ של גוי שעבר עליו הפסח מותר באכילה, וגרסינן עלה בירושלמי הדא דתימא במקום שנהגו שלא לאכול פת של גוים אבל במקום שנהגו לאוכלו מותר אפי' באכילה, מדתלו לה במנהגא ש"מ דלית ביה משום גיעולי גוים, ואמר רבא בפסחים (ל' א') פוקו ואייתו לנא חמירא דבני חילא, וכל הני לא מתוקמי בשנילוש בפני ישראל ובכלי של ישראל, ואין צורך לראיות הללו דהא אמרינן בשמעתין דמן הפלטר מותר משמע מפתו, אלא להוציא מלבם של נקדנין שאומרים שיש בו משום גיעולי גוים אלא שנלוש בפני ישראל בהכשר.

ומ"מ לתנא דמתני' אליבא דשמואל דאסר שמן משום דחייש לקדירה בת יומא אפשר שיהא בפת משום גיעולי גוים, ודאמרינן בגמ' למה אסרוה משום חתנות לר' יהודה הנשיא קאמרי, א"נ לרב דאמר דניאל גזר על השמן משום חתנות ותלמידי שמאי והלל גזרו על הפת משום חתנות דסוגיין כוותיה, ואפשר שגיעולם פוגם בפת אפי' בבת יומא ומש"ה לית ליה אלא משום חתנות אפי' לתנא דמתני' דומיא דדבש כדבעינא למימר קמן.

ומפרש רש"י ז"ל כי הפת וכל השלקות כולהו משום חתנות גזרו בהו, ואי קשיא לך אמאי פלגינהו תנא דמתני' בתרתי,

איכא למימר שתי גזירות הוות למידי שמאי והלל גזרו על פתן ועל שמן משום יינן, דגזור שמן משום יין משקה משום משקה, וגזור על פת משום יין דשכיח הכי דטעים מידי ושכיח חתנות דידיה מפני שהוא חיי נפש והכל צריכין לו, ואתא בי דינא אחרינא וגזר בכל השלקות משום חתנות או משום שמא יאכילנו דבר האיסור כלשון אחר שכתב רש"י ז"ל, אלא מיהו משמע ודאי דפת ושאר תבשילי גוים מטעם אחד הן אסורין. ור"ת ז"ל כתב פת אפוי הוא ואינו קרוי בישול, וראיה לדבר מדפריך לקמן גבי שלקות מידי אור כתיב ולא פריך אמאי הוצרכו לגזור על הפת בי"ח דבר, ש"מ דפת ליתא בכלל שלקות דהיינו בשולי גוים, דהו"ל למיפריך אי הכי דשלקות מדאורייתא אסירי אמאי גזרו על הפת בשמונה עשר דבר אלא ע"כ אפייה ליתא בכלל בישול, זהו לשון ר"ת ז"ל שכתוב בספר הישר במסכת ביצה,

ואין דבריו נכונים אצלי כלל דע"כ בדין הוא דהו"ל למפריך הכי דהא בקרא לא כתיבי שלקות, ואי דרשת מה מים שלא נשתנו על ידי האור אף כל שלא נשתנה נמצא פת בכלל זה ומדאורייתא הוא דאסור, אלא היינו טעמא דלא מקשה הכי משום דהו"א אין הכי נמי דפת אסור מדאורייתא, ואי משום דאמר רב תלמידי שמאי והלל גזרו עליו, דרב מימרא היא ולא אלימא למקשי מינה לר' חייא בר אבא דסבר שלקות דאורייתא, וטובא

עדיפא פרכיה דפריך מקרא גופיה מידי אור כתיב, ודברי ר"ת ז"ל אלו שכתבן לענין עירובי תבשילין אינן, וכבר נתברר לנו מן הירושלמי ומן התוספתא שאין עירובי תבשילין צריכין פת אלא תבשיל, וכן דעת רבינו הגדול ז"ל, והא דבעינן בגמ' שלקות מנלן ולא בעי הכי בפת משום דפת פשיטא ליה טעמא דחתנות אבל שלקות לא שכיח חתנות דידהו וקס"ד דאיסורייהו מדאורייתא ולא משום גזירה, ואסיקנא דמדברבן הוא משום חתנות כטעמא דפת, ובירושלמי מפורש ופת לאו מתבשילי גוים הוא וכו' שלא כדברי ר"ת ז"ל.

...

והוי יודע שגזירת תלמידי שמאי והלל שגזרו על הפת אין רוב הציבור יכולין לעמוד בה כדאיתמר בשמן, שהרי ר' שמלאי אמר לו לר' יהודה הנשיא בימינו תתיר את הפת ואמר ליה א"כ קרו לן בי דינא שריא, לפיכך אני אומר שאם יסכימו חכמי ישראל וגדוליהם ומתירין את הפת מותר אף על פי שהם קטנים מתלמידי שמאי והלל בחכמה ובמנין, שהרי אפי' ר' יהודה הנשיא קטן היה כדמפורש בגמרא ואלמלא דשרא תרתי הוה שרי נמי הך, שכל גזירה שרוב הציבור יכולין לעמוד בה אף על פי שלא פשטה בכל ישראל צריך להתירה ב"ד גדול מן הראשון בחכמה ובמנין, ואם פשטה אין שום ב"ד יכול לבטלה, אבל אם לא פשטה ברובם מפני שאין יכולין לעמוד בה אפי' קטן מתירה, ומ"מ צריכה היתר ב"ד דהא קבילו עלייהו דאי לא קבילו עלייהו מעיקרא אינה צריכה היתר, והיינו טעמא דשמן, ואף אם לא התירוהו אין להם רשות לכופ את העם באותה גזירה לא להלקות ולא לשמת דכתיב במארה אתם נארים ואותי אתם קובעים הגוי כולו כלומר עד דאיכא גוי כולו, אבל חכמים ותלמידיהם והיחידים נוהגים בהם כדאמרין לא תשתעו מיניה דאיבו כלומר אל תאמרו דבר שמועה משמו שאינו מכלל החברים, וכן נמצא בתשובות הגאונים ז"ל מאן דאכיל פת של גוים אין מלקין אותו אבל מוכיחין אותו ואסור לומר דבר שמועה מפיו בבית המדרש, [והיינו דאמרין בירושלמי דפסחים (פ"ב ה"ב)] אבל מקום שנהגו לאכול פת של גוים אלמא איכא דוכתי דנהוג, ובירושלמי בפרקין גרסינן ובלבד מן הפלטר ולא עבדין כן כלומר אין העם עושין כן אלא אוכלין [כל] פת של גוים. ואני תמה למה לא התיר ר' יהודה הנשיא את הפת קודם שיתיר את השמן, ואפשר מפני שחתנות הפת יותר גדול משל שמן מפני שהוא חיי נפש והכל צריכין לו תדיר והוא מעשה נשים לפיכך לא רצה להתיר החמור תחילה, ועוד שכיון שהפת מתבשילי גוים הוא חשש שאם היה מתיר מקצת המבושלן היו מזלזלין בכולן לפיכך התיר את השמן, ואף על פי כן הודה לר' שמלאי דאי לאו דקרו ליה בי דינא שריא הוה שרי תרוייהו ולא היה חושש למזלזלין שכיון שהתיר שמן ופת היה מורה להם שכל דבר שאין הציבור יכולים לעמוד בו אין גוזרין עליהם כלום.

ואסיקנא בגמ' ר' יוחנן אמר אפי' פלטר גוי ה"מ בשדה אבל בעיר לא.

אפשר לפרש דרבי יוחנן במקום שאין פלטר ישראל קאמר,

ויש להקל ולומר אפי' יש פלטר ישראל כיון שהוא פלטר שאין בו חתנות כ"כ והוא בשדה מותר, אבל בעיר לא איי איכא פלטר ישראל אבל ליכא פלטר ישראל מותר, ודברי רבינו הגדול ז"ל מטין כן לפי שכתב מה שאמרו בירושלמי במקום שאין פת ישראל מצויה עמעמו עליה והתירוה מפני חיי נפש משמע אפי' בעיר, ובלבד מן הפלטר אבל בעל הבית לעולם אסורה בין בעיר בין בשדה ואפי' אין לו מה יאכל.

וראיתי מי שכתב כך מצאתי בתשובות הגאונים ז"ל מותר לאכול פת של גוים בשבת אם אין לו פת אחרת דבשבת אסור להתענות הלכך מותר, ולפי מה שפירשנו אף בחול בכה"ג כגון שאין שם פלטר ישראל ואין לו פת אחרת מותר, אלא שהם התירו בשבת אפי' מבעל הבית אם אין שם פלטר.

ופת שלנו אם אפאה גוי אף על פי שלשה ישראל אסורה משום בישולי גוים דהיינו גזירת תלמידי שמאי והלל, ואי שגר ישראל תנורא א"נ שגר גוי ואפה גוי וישראל מחתה הגחלים מותר, פי' משום דבהפוך הגחלים יוצא חומן, כך פי' רש"י ז"ל, והו"ל כההיא דאמרין בגמ' (ל"ח א') דמעיקרא בשיל בתרתי שעי והשתא בשיל

בחדא שעתא, ומעשיו של ישראל ניכרין בה שהרי גמר ויכירו שאם לא חתה בגחלים עדיין לא נגמר ומשי"ה מותר, אבל אם הפך בהם מעט ולא הוציא מהם אור אלא היפוך בעלמא אסור שהרי הנחתו וגמרו ביד גוי, וזה כלל גדול כל שהנחתו וגמרו ביד גוי אסור, ולפיכך אני אומר שהזורק עץ בפורני של גוי כדי להתיר פתו משום בישולי גוים שאין במעשיו ממש ואסור, דבלא עצו נמי מבשיל בחדא שעתא ועצו לא עבד ולא מידי, וא"נ בשליה [טפי] פורתא ממאי דהוה בשיל בלא עצו כיון דלא מינכר ופורתא הוא (טובא) אסור דתחילתו וגמרו ביד גוי הוא, וכדאמרינן לעיל ה"ד אילימא [וכו'] כל היכא דלא מינכר בישוליה לאו כלום הוא ולא מישתרי בהכי במעשה דישאל, והיינו נמי דא"ר יוחנן פת ג' מלאכות יש בה אלמא דבעינן או דשגיר ישראל תנורא או שיאפה את הפת או שיחתה את הגחלים, ואלו הוה שרי בהשלכת עץ כמה מלאכות יש בה והיכי א"ר יוחנן ג' מלאכות.

ורבינו הגדול ז"ל גריס וישאל מהדר הדרויי, כלומר שישראל מהפך בפת דלימטי ליה בישולא מכל צדדיו והיינו אפייה גמורה הניכרת בפת, שאין דבר אחר מתירו אלא בישולא או קירוב בישולא. ומיהו אי מייתי ישראל גחלים ומשים בתוך התנור או הפורני ומהן מדליקין את האש אפשר דהוא מותר שישראל שגריה לההוא תנורא כיון שהוא הביא שם עיקר האש.

וכן דעת הראב"ד ז"ל כמו שכתבתי שהוא הצריך לסייע ישראל בנתינת העצים בתוך האש בכדי שיהא באותן העצים שנתן ישראל מתקרב שגירת התנור, אלמא מעשה הניכר בעינן ודבר פשוט הוא, ולא נתכוונו דברי הר"מ הספרדי ז"ל שהתיר בעץ.

ובמחלוקת מצינו כלשון הזה, אנשי מזרח אוסרין פת שלהם שאפה גוי ומתירין פת גוי ובלבד שיהא שם ישראל ומשליך עץ בתנור, ואנשי מערב אוסרין אותה בעץ שהעץ לא אוסר ולא מתיר ואימתי היא מותרת לו במקום שאין דרכן לאכול ועשה ג' ימים שלא טעם כלום ע"כ, וכבר הבאנו ראייה שאין עץ זה לא אוסר ולא מתיר, ודברי מחלוקת זה אינם מכוונים, ויש שם דברים הרבה שיצאו משיטת התלמוד המסור בדינו ואין אנו שומעין אלא לתלמודינו.

עוד ראיתי מי שאומר דכיון דליכא בפת אלא משום גזירת חתנות האידינא שרי, דבימי רבותינו היו חוששין לחיתון מפני שהיתה חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן, אבל עכשיו שיש להם בתורתם איסור גדול בחיתון ישראל אין כאן מקום לומר גזירת חתנות, וזה טעות גדולה ומי שהורה כך אין ראוי לסמוך עליו, שאפילו כדבריו כל דבר שגזרו בו ולא עמד ב"ד וביטל אין אותה גזירה בטלה אף על פי שבטל הטעם של מנין ראשון, ומפורש בפ"ק דביצה (ה' א') ורמז בכמה מקומות בתלמוד ירושלמי במס' שבת (פ"ב ה"א) ובמס' שביעית (פ"ד ה"ב) שעת משלחת זאבים היתה ולא עמד ב"ד ובטליה, ועוד שאף בדורות הראשונים נמי הוה להו איסור בחיתון ישראל כדאמרינן בפ' השולח (ל"ח א') והאמר מר חביבה עליהן בהמתן של ישראל יותר מנשותיהן ה"מ בצנעא אבל בפרהסיא זילא בהו מילתא, והאידינא נמי הכי הוא דחביבין להו בנות ישראל טובא ובפרהסיא אסיר להו, ועוד דאנן הכי קאמרינן שמא יתן ישראל עינו בבתו של גוי ויתחתן עמו, וא"ת שהאשה לא תשאנו מפני שהוא אסור לה בתורתן, הוספת מים הוספת קמח דכ"ש שאסור שמא ישתמד ישראל וישאנה, שכמה פעמים הוציאו בנותיהן בני ישראל מן הכלל בעונות וראיה לדבר דבר פעור.

חדושי הריטב"א עבודה זרה לה, ב

מכלל דאיכא מאן דשרי אין דכי אתא רב דימי כו'.

איכא למידק טובא היכי מוכח מהני עובדי דאיכא מאן דשרי, שהרי אין כאן אלא מה שהיו העם טועים וסבורים בדברי רבי, ועוד הרי התלמוד צווח ואומר ולא היא לא התיר רבי את הפת,

ויש שפירש מכלל דאיכא מאן דסבר דשריוה בית דין, ואמאי אין דכי אתא כו', ולפי זה אין לנו שום היתר בפת של גוים לא בדברי רבי חלבו ולא בדברי רבי יוחנן כי כל דבריהם במה שסוברין העם לומר, וזה דעת

הר"ם הלוי ז"ל, ודחה גם כן הירושלמי שהביא רבינו אלפסי ז"ל ואומר שהוא חולק על גמרא שלנו והוא כדעת כסבורים העם לומר,

ויש מרבתי אומר כי באמת אין לנו היתר בפת של נכרים כלל מתוך דברי רבי, ותדע שהרי אמרו לרבי יהודה נשיאה בימך תתיר לנו את הפת, ואין לנו היתר אלא מדברי הירושלמי בלבד שאומרים שנמנו עליו האחרונים והתירוהו משום חיי נפש, וכיון דהלכה רופפת היא וגזירה שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בה כדאי הוא הירושלמי בזה לסמוך עליו,

ונראה שאין זה דרך הגאונים ז"ל ולא דרך התוספות שכולם התירו פת של פלטר גוי גם כדברי רבי יוחנן וכדברי רבי חלבו, גם תמהני מאד היכי שקלו וטרו רבי יוחנן ורבי חלבו לפרש מה הטעות הדעת שהיו סבורים העם לומר, ועוד דדייק רבי יוחנן בלישניה לומר לא [אמרן כו'].

והנכון בעיני כי בימי האמוראים נהגו היתר בפת פלטר של גוים ועל זה אמר רב כהנא אמר רבי יוחנן דפת זה שאלו נוהגין היתר לא הותרה בבית דין אלא האחרונים התירוהו מפני חיי נפש, ותלו ההיתר במה שסוברין העם לומר בדברי רבי שהתירו שנהגו עליו היתר, ואף על פי שהיה מנהג בטעות הוראה לית לן בה, דהא תלמודא פת גזירה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה היא, ולכך אמרו לרבי יהודה נשיאה בימינו תתיר לנו את הפת, והשיב דאם כן קרי ליה בי דינא שריא הא לאו הכי היה מתיר להם, והיינו ודאי מן הטעם שאמרנו שהוא עצמו הטעם שהתיר את השמן כדאיתא לקמן, וכל גזירה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה שורת הדין שאין צריך שום בית דין להתירו, אלא שחשו לכבוד בית דין הראשון להצריך לו ב"ד קצת ואפילו הוא בית דין קטן מן הראשון מאד, ולפיכך כל שנהגו העם היתר כתלויים באילן גדול וכהיתר ב"ד חשוב, לא חשו לאסור להם וקיימו מנהגם, ומכל מקום לא התירו אלא כפי מה שנתלו בהוראת בית דין החשוב לפי סברתם, דתו ליכא למיחש לזלזול בית דין הראשון, וזהו שאמרו כאן מכלל דאיכא מאן דשרי וטרחו לפי מה שסוברים העם לומר, לפי שמכאן יצא להם ההיתר וזהו מה שקיימו האחרונים מנהגם ועשו מה שלא הותר בבית דין כאילו הותר, וזה נראה לי טעם נכון ומישב לשון הגמרא וכן הסכים על ידי מ"ו הר"א הלוי ז"ל, וזהו מה שאמרו בירושלמי פת מהלכות של עמעום הוא כלומר שלא בא ההיתר ברור אלא מגומגם, נמנו עליו והתירוהו מפני חיי נפש ובלבד מן הפלטר ע"כ, וזה מבואר כדברינו, ולפי זה מה שאמרו לרבי יהודה נשיאה בימך תתיר לנו את הפת לא הוצרכו לכך אלא מפני פת של בעל הבית או של פלטר במקום פלטר ישראל בעיר, דאיך כבר הותר.

הא דאמרינן במעשה דרב דימי כסבורין העם לומר התיר רבי את הפת, פירושו שהתירו בשדה כמעשה שהיה פת של בעל הבית דבדרב דימי לא הוזכר פלטר, ועל זה אמר רב יוסף שלא כך היה מעשה שלא דבר כלום בפת של בעל הבית.

אמר רבי יוחנן אפילו למאן דאמר פלטר גוי הני מילי בשדה אבל בעיר לא. מדקאמר אמר רבי יוחנן כו' ולא אמרו רבי יוחנן אמר, נראה דלא פליגי רבי יוחנן ורבי אבהו, והכי פירושו אמר רבי יוחנן אפילו למה שהיו סבורין העם לומר שהתירו פלטר גוי במקום פלטר ישראל הני מילי בשדה שלא רצו להטריחו ללכת לעיר לקנות מן הפלטר ישראל, אבל בעיר לא מכיון שיש שם פלטר ישראל, ומכל מקום הוסיף לנו רבי יוחנן היתר פלטר גוי במקום פלטר ישראל בשדה, וכן הלכה, דכל כי האי גוונא לקולא נקטינן, ומיהו לא שרינן פת של בעל הבית אפילו בשדה כסבורין דלישנא קמא, דהא כולהו אמוראי ובירושלמי לא סמכי אלא על לישנא בתרא דרב יוסף שלא הותר אלא של פלטר דוקא.

והעולה בידינו דפת של גוים בעלי בתים אסור לעולם ואפי' בשדה, והיינו עובדא דאיבו דבסמוך דאכיל ליה אבי מצרי, ואין לו היתר אלא אחר שעברו עליו שלשה ימים שלא אכל פת לדברי הגאונים ז"ל והרמב"ם ז"ל, אי נמי בשבת לכבוד שבת לפי מה שכתב הרמב"ן ז"ל בשם תשובת הגאונים ז"ל, ופת פלטר גוי במקום שאין שם פלטר ישראל מותר אפילו בעיר, ואם יש שם פלטר ישראל בעיר אסור ובשדה מותר,

ויש אומרים דאם פת של פלטר ישראל אינו נאה הרי הוא כאילו אין שם פלטר, וכן אמרו בשם הרב רבינו יונה ז"ל, ופת פלטר ביד בעל הבית גוי מ"ו הר"א הלוי ז"ל היה אוסרו כי הכל הולך אחר הגוי הנותנו או המוכרו לנו דבדידיה איכא חתנות, ויש מרבתי אומרים בהפך כי הכל הולך אחר העושה, ויש ראייה לדבריו מדאמרינן לקמן בפרק השוכר (ס"ה ב') גבי ההוא ביתא דחיטי דנפל עליה יין נסך ושרייה רבא למיטחניה ולמפייה ולזבוני לגויים שלא בפני ישראל, שאילו היה בפני ישראל היו לוקחין מן הגויים, אלמא הכל הולך אחר האופה, ויש לדחות דשאני התם דפת של ישראל היתר גמור הוא בכל מקום שהוא, אבל פת של גויים שנאסר מתחלה הכל אין לנו אלא מה שהותר בו דהיינו פת של פלטר ומידו של פלטר, ופשוט הוא דפת של גוי האסור אף על פי שבא לישראל על ידי ישראל אחר הרי הוא אסור לו, שכבר נאסר ביד ישראל ראשון ואסור לו ליתנו לישראל אחר, ולא עוד אלא שאם אין אתה אומר כן התרת פת של גויים שנוטלו ישראל זה ונותנו לישראל אחר, וידוע הוא שלא נאסר פת של גויים אלא משום חתנות בנותיהן וכדאיתא לקמן, אבל לא חשו לגיעולי גויים לפי שסתם כליהם של גויים אינן בני יומן והוא נותן טעם לפגם ומותר, וכן עיקר. מנכית ואכיל פת אבי מצרי. פירוש בשדות כדפירש רש"י ז"ל, ופת של בעלי בתים היה שאין לו היתר ללישנא בתרא דקיימא לן כותיה כדכתבינן לעיל, דאילו של פלטר מותר הוא כדכתיבנא לעיל. לא תשתעו מיניה דאיבו. פירשו הגאונים ז"ל לא תזכירו שמועה משמו בבית המדרש, והכי דייק לישנא לומר מידה כנגד מידה כי הוא מזלזל בדברי חכמים ז"ל ותקנותיהם ולכן אין מקלסין דבריו בבית המדרש, וכן כתוב בתשובות הגאונים ז"ל שהאוכל פת של גויים אין כח בבית דין להלקותו כיון שהיא גזירה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה, אלא שאין מזכירין שמועה משמו בבית המדרש.

רא"ה עבודה זרה לה, ב

אמר רב כהנא א"ר יוחנן פת לא התירוה בב"ד. פירוש לא נמנו עליו ב"ד להתירו. מכלל דאיכא מאן דשרי. פירוש מדקאמר לא התירוה בב"ד, משמע במנין הוא דלא הותרה, אבל מכל מקום היתר נהגו בה לפי שלא היו יכולין לעמוד באותה גזרה. אין דכי אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא ר' לשדה והביא גוי אחד לפניו פת פורני מאפה סאה אמר ר' כמה נאה פת זו מה ראו חכמים לאוסרה. ופרכינן מה ראו לאוסרה משום חתנות אלא מה ראו חכמים לאוסרה בשדה. כלומר בשדה דלא שייך חתנות. כסבורין העם לומר התיר ר' את הפת. כלומר בשדה. ולא היא לא התיר ר' את הפת. פירוש ומכל מקום הוחזקו העם בהיתר. ומתוך שיצא הדבר בהיתר יצא כלומר בשדה, שלא היו יכולין לעמוד באותה גזרה.

רב יוסף ואיתימא רב שמואל בר יהודה [אמר] לא כך היה מעשה. פירוש לא כך היה מעשה שיהא היתר זה תלוי בשדה, ובשדה יהא מותר כל פת, ובעיר אסור בכל פת בין של פלטר בין של בעל הבית. אלא פעם אחת הלך ר' למקום אחד. פירוש בעיר, מדלא קאמר בשדה. וראה מקום דחוק לתלמידים אמר אין כאן פלטר כסבורין העם לומר אין כאן פלטר גוי והוא לא אמר אלא פלטר ישראל. פירוש ומתוך כך הוחזקו העם בהיתר בפת פלטר גוי בין בעיר בין בשדה. ומתוך שיצא הדבר בהיתר יצא, לפי שלא היו יכולין לעמוד בה. וכולה מילתא תליא בפלטר, דבכל מקום אסור פת שאינו של פלטר. ושל פלטר מותר בכל מקום. ובהא פליגי הני תרי לישני [דלתנא] [דלישנא] קמא שרי כל בשדה, וכל בעיר אסור. ולבתרא שרי כל פת פלטר בכל מקום וכל דבעל הבית אסור. פירוש ולישנא בתרא איכא למימר לקולא ואיכא למימר דהוא לחומרא. איכא למימר דהוא לחומרא, דלא שרינן לעולם ואפילו בשדה אלא דפלטר. ואיכא למימר דהוא לקולא דשרינן פת פלטר ואפילו בעיר.

אמר ר' חלבו אפילו למאן דאמר פלטר גוי. פירוש ר' חלבו סבר דלישנא בתרא לקולא והכי קאמר, אפילו באתרא דמיקל ומתיר של פלטר גוי ואפילו בעיר, הני מילי במקום דליכא פלטר ישראל, אבל במקום דאיכא פלטר ישראל לא.

א"ר יוחנן אפילו למאן דאמר פלטר גוי הני מילי בשדה אבל בעיר לא. פירוש אפילו למאן דאמר דכולה מילתא תליא בפלטר גוי, ושל פלטר גוי מותר לעולם, הני מילי בשדה, והתם שרי לעולם דפלטר גוי, ואפילו איכא פלטר ישראל, אבל בעיר לא שרי לעולם אלא בדליכא פלטר ישראל. ותרוייהו הני לישני לקולא. ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. דללישנא דר' חלבו שרי אפילו בעיר בדליכא פלטר ישראל, ודר' יוחנן שרי בשדה מפלטר גוי אפילו איכא פלטר ישראל.

ואיכא מאן דאמר דכיון דר' חלבו ור' יוחנן תרוייהו שקלו וטרו אליבא דרב יוסף דאמר לה הא דפלטר, הלכה כרב יוסף וליתה דרב דימי אמר ר' יוחנן דלעיל, דשרי כל בשדה ואפילו של בעל הבית, אלא כרב יוסף דאמר כולה מילתא תליא בפלטר ושל בעל הבית אסור לעולם בכל מקום. וליתה דר' חלבו ור' יוחנן אפילו קאמרי, ולא למפסק הילכתא אתו בין לישנא דרב דימי ורב יוסף, אלא אדרבה אפשר כיון דבדרבנן, ולא מכרעא מילתא בין רב דימי ורב יוסף הלכתא כמאן, אפשר דהלכתא לקולא, ונקיטינן מקולא דכל חד וחד, וכל בשדה מותר בין של פלטר בין של בעל הבית, ובעיר מותר של פלטר בשאין שם פלטר ישראל. וכך ראיתי מעשה לחכמים גדולים. איבא מנכית ואכיל אבי מצרי דמתא. פירוש נושך ואוכל פתן בין המצרים של העיר, כלומר בשדות תוך התחום של העיר. אמר להו רבא לרבנן ואיתימא רב נחמן לא תשתעו מיניה דאיבו דאכיל נהמא דארמאי. פירוש של בעלי בתים. ושמעתי בפירושו לא תאמרו הלכה משמו בבית המדרש. ואפשר דהוה אפשר ליה בפת אחר ואעפ"כ היה נוהג כן היתר לפי שהוא סבור שהוא מותר גמור בשדות, ולפיכך היה קשה בעיני החכמים, כיון דאפשר ליה. אי נמי משום דהוה עביד תוך התחום. אבל ודאי לא הוה חשבי ליה כעבריינא, דאי חשבי ליה לא הוה מסתייעא להו בהכי.

ירושלמי א"ר ירמיה חלב גוי למה אסור משום תערובת בהמה טמאה. פת ר' יעקב בשם ר' יוחנן פת מהלכות של עמעום היא דבמקום שאין פת ישראל מצויה בדין הוא שתהא פת גוים אסורה ועמעמו עליה והתירוה מפני חיי נפש. פירוש לא שהסכימו עליה, דהא ודאי לא נמנו להתירה, כדאיתא לעיל. אלא שיצא הדבר בהיתר והניחוה חכמים כן. רבנן דקיסרי בשם ר' יעקב סברי כדברי המתיר ובלבד מן הפלטר. פירוש בעיר, דהתם בעינן מן הפלטר, ובדליכא פלטר ישראל.

רמבם מאכלות אסורות י"ג

אף על פי שאסרו פת גויים יש מקומות שמקלין בדבר ולוקחין פת מן הנחתום הגוי במקום שאין שם נחתום ישראל ובשדה מפני שהיא שעת הדחק. אבל פת בעלי בתים אין שם מי שמורה בה להקל שעקר הגזרה משום חתנות ואם יאכל פת בעלי בתים יבוא לסעד אצלן.

הדליק הגוי את התנור ואפה בו ישראל או שהדליק ישראל ואפה גוי או שהדליק הגוי ואפה הגוי ובא ישראל ונער האש מעט או כבשו לאש הואיל ונשתתף במלאכת הפת הרי זו מתרת ואפלו לא זרק אלא עץ לתוך התנור התיר כל הפת שבו שאין הדבר אלא להיות הכר שהפת שלהן אסורה.

שו"ע אורח חיים תרג.

אף מי שאינו נוהר מפת של כותים, בעשרת ימי תשובה צריך לזוהר. הגה: ויש לכל אדם לחפש ולפשפש במעשיו ולשוב מהם בעשרת ימי תשובה; וספק עבירה צריך יותר תשובה מעבירה ודאי, כי יותר מתחרט כשיודע שעשה משאינו יודע, ולכן קרבן אשם תלוי הוצרך להיות יותר ביוקר מחטאת (ד"ע ורבינו יונה ריש ברכות).